

VIDENSRÅD FOR FOREBYGGELSE
KRISTIANIAGADE 12
2100 KØBENHAVN Ø

VFF@DADL.DK
WWW.VIDENSRÅD.DK

ÅRSBERETNING

2018

ÅRSBERETNING 2018

Udarbejdet af Kasper Arnskov Nielsen
Susanne Vigsø Grøn

Design B14

Publikationsår 2019

Årsberetningen kan frit downloades på
www.vidensraad.dk

FORORD	5
ORGANISERING OG VIDENSRÅDETS ARBEJDE	7
ØKONOMI	9
LANCEREDE RAPPORTER	11
FREMME AF SUNDE MAD- OG MÅLTIDSVANER BLANDT BØRN OG UNGE	12
FOREBYGGELSE AF RYGNING BLANDT BØRN OG UNGE I DANMARK. HVAD VIRKER?	16
RYGNING PÅ ERHVERVSSKOLER. DET SKAL VÆRE FEDERE AT VÆRE IKKERYGER	20
FOREBYGGELSESPOTENTIALE FOR DE FEM HYPPIGSTE KRÆFTTYPER BLANDT KVINDER OG MÆND I DANMARK	22
IGANGVÆRENDE PROJEKTER	25
UNGES ALKOHOLKULTUR TIL DEBAT	26
SÅRBARE GRAVIDE OG TIDLIG INDSATS BØRN OG UNGES MENTALE HELBRED	26
FRA SOLID VIDEN TIL GOD PRAKSIS FOR BORGERNES SUNDHED	29
FRA SOLID VIDEN TIL GOD PRAKSIS FOR BORGERNES SUNDHED	31
PRESSE OG ANDEN FORMIDLING	33
PRESSEDAKNING	34
KOMMUNIKATION OG FORMIDLING	37
VIDENSRÅDETS HJEMMESIDE	38
SOCIALE MEDIER	39
NYHEDSBREV	39
SAMARBEJDE MED MEDIERNE	40
APPENDIKS	42
APPENDIKS 1: OVERSIGT OVER RÅDSMEDLEMMER	42
APPENDIKS 2: OVERSIGT OVER PUBLIKATIONER 2011-2016	48

FORORD

Vidensrådets opgave er at bidrage til, at borgere lever et bedre og længere liv. Ved at indsamle og formidle eksisterende forskningsviden om sundhedsfremme og forebyggelse vil Vidensrådet skabe grundlag for sundere prioritering og beslutninger på det politiske niveau og i de faglige miljøer, mens borgerne klædes bedre på til at træffe valg om sund livsstil. Vidensrådets arbejdsfelt er fremme af befolkningens sundhed og forebyggelse af sygdom og tidlig død.

Vidensrådet er det eneste uafhængige råd i Danmark, der arbejder målrettet med at skabe overblik over den eksisterende forskningsviden om sundhedsfremme og forebyggelse og omsætte denne viden til forståelige og implementerbare budskaber.

I perioden 2015-2018 har Vidensrådet stillet skarpt på forebyggelse blandt børn og unge, da megen u hensigtsmæssig sundhedsadfærd bliver grundlagt i barn- og ungdommen – i nogle tilfælde allerede i fostertilværelsen. Samtidig er der i Danmark en

udtalt og stigende social ulighed i sundhed og sygdom, hvorfor dette perspektiv også konsekvent søges inddraget i de sundhedstemaer, Vidensrådet arbejder og har arbejdet med.

Denne årsberetning beskriver Vidensråd for Forebyggelses vigtigste aktiviteter og resultater i 2018. I årets løb har Vidensrådet udgivet fire temarapporter, og hovedparten af dem omhandlede forebyggelse og sundhedsfremme hos børn og unge med inddragelse af ulighedsperspektivet. I forbindelse med lanceringen af to af temarapporterne arrangerede Vidensrådet nogle velbesøgte og debatskabende konferencer.

Årsberetningen henvender sig til jer, der er interesserede i Vidensrådets organisering, ressourceallokering og aktiviteter i det hele taget.

God læselyst.

Morten Grønbæk

Formand for Vidensråd for Forebyggelse

“

**Det, der gør Vidensrådet unikt, er, at vi er uafhængige og med afsæt i forskningen er debatskabende på forebyggelsesområdet.
Det er her, vi har vores berettigelse.**

—
VIDENSRÅDETS FORMAND
MORTEN GRØNBÆK

ORGANISERING OG VIDENSRÅDETS ARBEJDE

I Danmark er den sociale ulighed i sundhed udtalt og stigende, og derfor arbejder Vidensråd for Forebyggelse målrettet på at inddrage uligheds-perspektivet i samtlige nye projekter.

Vidensrådets formandskab udgøres fortsat af formand Morten Grønbæk og næstformand Bente Klarlund Pedersen. Vidensrådet består derudover af 13 udpegede rådsmedlemmer, som alle er indstillet af førende forskningsinstitutioner og videnskabelige selskaber. Formandskabet og rådsmedlemmerne er præsenteret i Appendiks 1.

I 2018 afholdt Vidensrådet tre rådsmøder. Råds-medlemmerne skiftes til at præsentere den nyeste forskning på deres respektive felt og egen forskning. Til inspiration for det fremadrettede arbejde i Vidensrådet har der derudover ofte været oplæg fra relevante eksterne forskere og organisationer, der arbejder med sundhed og forebyggelse. Endelig har rådsmedlemmerne på møderne drøftet kommende rapporter og aktuelle emner i medierne og på den politiske dagsorden, som

Vidensrådet burde forholde sig til, og Vidensrådets observatør fra Sundhedsstyrelsen har orienteret om styrelsens seneste og kommende arbejde relateret til forebyggelse.

Vidensrådets Koordinationsforum afholdt et møde i 2018 med fokus på koordinering af Vidensrådets aktiviteter og orientering om drift og økonomi. I Koordinationsforum sad i 2018 repræsentanter fra Lægeforeningens direktion (Bente Hylldahl Fogh) og bestyrelse (Tue Flindt Müller), TrygFondens ledelse (Trine Heidemann, Frederik Mühldorf Sigurd og Jette Juul Brun), Vidensrådets formandskab (Morten Grønbæk og Bente Klarlund Pedersen) samt Vidensrådets sekretariatschef (Pernille Bendtsen).

Sekretariatet bestod i 2018 af Pernille Bendtsen (sekretariatschef), Kirstine Struntze Krogholm (specialkonsulent), Kasper Arnskov Nielsen (fagkonsulent) Line Nielsen (fagkonsulent), Susanne Vigsø Grøn (kommunikationskonsulent) og Nathalie Riis (studentermød hjælp).

ØKONOMI

Vidensråd for Forebyggelse havde i 2018 samlede indtægter på 3,95 mio. kr. Som en del af Vidensrådets grundbevilling, der løber frem til og med 2018, modtog Vidensrådet 0,5 mio. kr. fra Lægeforeningen og 0,5 mio. kr. fra Trygfonden. Dertil skal lægges ubrugte midler fra tidligere år på 1,5 mio. kr. Derudover modtog Vidensrådet 2,0 mio. kr. fra Sundheds- og Ældreministeriet til brug i perioden 2018-2019 og 0,95 mio. kr. fra TrygFonden til et projekt om forebyggelse af rygning blandt unge.

De samlede udgifter for 2018 var på ca. 3,6 mio. kr. De midler, der ikke blev anvendt i 2018, vil blive overført til 2019.

Vidensrådet søger løbende nye støtte- og samarbejdspartnere til supplerende finansiering af aktiviteter og projekter.

→ TABEL 1

Oversigt over Vidensrådets samlede indtægter og udgifter i 2017.

INDTÆGTER 2018

2,0 MIO. KR.	SUNDHEDS- OG ÆLDREMINISTERIET
0,95 MIO. KR.	TRYGFONDEN (FOREBYGGELSE AF RYGNING BLANDT UNGE)
0,5 MIO. KR.	TRYGFONDEN (GRUNDBEVILLING)
0,5 MIO. KR.	LÆGEFORENINGEN (GRUNDBEVILLING)
3,95 MIO. KR.	SAMLEDE INDTÆGTER 2018

SAMLEDE UDGIFTER 2018

3,6 MIO. KR.	DE MIDLER, DER IKKE BLEV ANVENDT I 2018, VIL BLIVE OVERFØRT TIL 2019
--------------	--

LANCEREDE RAPPORTER

FREMME AF
**SUNDE MAD- OG
MÅLTIDSVANER BLANDT
BØRN OG UNGE**

FREMME AF SUNDE MAD- OG MÅLTIDSVANER BLANDT BØRN OG UNGE

Overvægt og svær overvægt blandt danske børn og unge forekommer hyppigt (hos 10-25 procent), og op mod 70 procent af de overvægtige børn forbliver overvægtige som voksne. Det er veldokumenteret, at sunde mad- og måltidsvaner er med til at fremme og bevare et godt fysisk og mentalt helbred livet igennem, forebygge overvægt, svær overvægt og dertilhørende komplikationer samt huller i tænderne. Mange børn og unge spiser ikke tilstrækkeligt sundt, og der er en klar polarisering i forekomsten af overvægt og usunde madvaner i forhold til socialklasse. Derfor besluttede Vidensråd for Forebyggelse at nedsætte en arbejdsgruppe, der skulle samle og vurdere den videnskabelige litteratur om, hvilke indsatser der er effektive til at fremme og fastholde sunde mad- og

måltidsvaner blandt børn og unge. Håbet var, at dette overblik ville kunne understøtte og kvalificere valget af indsatser til at fremme sunde mad- og måltidsvaner i en række af de rammer, hvor børn og unges færdes (hjemmet, børnehave, skole, lokalsamfund og det øvrige samfund).

På baggrund af litteraturgennemgangen konkluderede arbejdsgruppen, at det særligt er de komplekse indsatser, der har medført en signifikant sundhedsfremmende effekt på børns og/eller unges mad- og måltidsvaner. Komplekse indsatser er indsatser, der indeholder flere forskellige indsatskomponenter, som er gennemført på et eller flere niveauer inden for forskellige rammer. Litteraturgennemgangen gav desuden mulighed for at udarbejde en række råd om de indsatser og indsatskomponenter, der har vist sig mest effektive i de forskellige rammer.

Projektet var støttet af Nordea-fonden og havde rådsmedlem Inge Tetens som formand for arbejdsgruppen, der yderligere bestod af otte forskere. Rapporten blev lanceret den 28. februar 2018.

På lanceringsdagen kørte DR et større tema om børn og unges mad- og måltidsvaner, hvor rapporten blev nævnt på P1, P3, P4, dr.dk og i TV-avisen, desuden havde DR Østjylland rapporten som tophistorie. Politiken og Jyllands-Posten omtalte rapporten og Videnskab.dk kørte en artikelseerie om rapporten fra lanceringsdagen og to uger frem. Senere på året blev der udarbejdet flere faglige artikler på baggrund af rapporten, herunder bl.a. i Diætisten og "Perspektiv". Rapporten indgik også som reference i den opdaterede udgave af "Forebyggelsespakken Mad og måltider" samt blev benyttet som videnskabeligt grundlag til regeringens Advisory Board for mad, måltider og sundhed.

Lanceringen blev dagen efter fulgt op af en eftermiddagskonference i Domus Medica i samarbejde med Nordea-fonden, med mere end 120 deltagere fra forsknings- og uddannelsesinstitutioner, statslige institutioner, kommuner, NGO'er og foreninger. På konferencen blev rapportens resultater fremlagt, og der blev givet bud på succesfulde danske indsatser. Dagen sluttede med en paneldebat, hvor det med deltagelse af politikere, forskere, embedsmænd og repræsentanter for detailhandlen blev diskuteret, hvad der skal til for at sikre sundere mad- og måltidsvaner. I debatten blev der bl.a. diskuteret spørgsmål genereret fra workshops på konferencen.

“

På de vigtigste risikofaktorer, især rygning, men faktisk også på alkohol, fysisk aktivitet og overvægt, er det vigtigt at grundlægge nogle sunde vaner så tidligt som muligt. I mange tilfælde er det for sent at forebygge, når problemet er opstået og taget med ind i voksenlivet.

—
VIDENSRÅDETS FORMAND
MORTEN GRØNBÆK

A close-up, slightly blurred photograph of a person's hand holding a lit cigarette. The person's face is partially visible in the upper right corner, looking down at the cigarette. The background is a textured, light-colored surface. The text is overlaid in the center of the image.

**FOREBYGGELSE
AF RYGNING BLANDT
BØRN OG UNGE
HVAD VIRKER?**

FOREBYGGELSE AF RYGNING BLANDT BØRN OG UNGE I DANMARK. HVAD VIRKER?

Hver femte 15-årige ryger enten dagligt eller ugentligt, og hver sytten i alderen 16-24 år ryger dagligt. De allerfleste rygere er begyndt som mindreårige, og hver dag begynder 40 danske børn og unge at ryge. Det er dårlige nyheder, da vi ved, at rygning er den forebyggelige enkeltfaktor, der har størst betydning for sygdom og død, og at rygning skader endnu mere, hvis man begynder som ung end som voksen. Når børn og unge begynder at ryge, gør de det ofte uden bekymringer om tobakkens skadelige virkninger og afhængighedsskabende effekt. Jo tidligere man begynder at ryge, des større er sandsynligheden for, at man senere i livet bliver storryger. Samtidig har de, der begynder at ryge tidligt, sværere ved at holde op senere i livet. Derfor er det vigtigt at forebygge børn og unges rygestart. Det er baggrunden for, at Vidensråd for Forebyggelse nedsatte en arbejdsgruppe, der skulle indsamle og vurdere, hvilke forebyggende tiltag der er effektive i forhold til at forebygge rygning blandt børn og unge.

På baggrund af en grundig gennemgang af den videnskabelige litteratur på området vurderede arbejdsgruppen, hvilke indsatser der har effekt til at forebygge børn og unges rygestart, samt hvilke indsatser, der ikke har effekt. Arbejdsgruppen konkluderede i rapporten "Forebyggelse af rygning blandt børn og unge. Hvad virker?", at den mest effektive enkeltstående indsats til forebyggelse af børn og unges rygestart er en høj pris på tobak, men beskrev derudover, at der også er evidens for, at følgende tiltag kan medvirke til at forebygge rygning blandt børn

og unge: Røgfri hjem, flerstrengede indsatser i skolen, reklameforbud, forebyggelseskampagner, håndhævet forbud mod salg af tobak til mindreårige, håndhævet rygeforbud på skolens matrikel samt ung til ung-indsatser. Samtidig konkluderede rapporten, at oplysningsbaseret undervisning i skolen, et ikkehåndhævet forbud mod salg af tobak til mindreårige samt brug af e-cigaretter til rygeforebyggelse ikke er effektive i forebyggelsen af rygestart blandt børn og unge. Samlet konkluderede rapporten, at der ikke findes en simpel løsning på udfordringen, men at der er stor effekt af en koordineret statslig tobaksforebyggelse, der målrettet arbejder på at begrænse rygning generelt, og at forebyggelse af rygestart kræver indsatser på mange niveauer.

Projektet var støttet af TrygFonden, og rådsmedlem Jørgen Vestbo var formand for arbejdsgruppen, som yderligere bestod af tre forskere med ekspertise inden for rygeforebyggelse. Rapporten blev offentliggjort den 24. april 2018.

Rapporten fik en god dækning i pressen. På lanceringsdagen blev rapporten omtalt i tre Politiken-artikler, i et Ritzau-telegram, der blev citeret i bl.a. B.T., Nordjyske og avisen.dk. Rapporten blev også omtalt i TV2 Nyhederne, i DR's Sundhedsmagasinet og Radioavisen på P1, P3 og P4 og i magasinet Helse. Dagbladet Information bragte en leder om rapporten, og Vidensrådets formand Morten Grønnebæk har haft flere debatindlæg og kronikker om rapporten i bl.a. Jyllands-Posten og på Altinget.dk/sundhed, ligesom Lægeforeningens formand Andreas Rudkjøbing har haft et debatindlæg på Altinget.dk/sundhed om forebyggelse af rygning blandt børn og unge.

Morten Grønbæk har også senere haft debatindlæg i både Information og Weekendavisen om rapportens konklusioner.

Lanceringen blev fulgt op af en konference i Domus Medica den 25. april 2018. Der var 115 deltagere fra forsknings- og uddannelsesinstitutioner, statslige organisationer, NGO'er, kommuner, regioner og private aktører, der alle fik et eksemplar af rapporten med hjem. På konferencen blev rapportens resultater fremlagt, og der blev givet

bud på succesfulde danske indsatser. Desuden blev de unges egne bud på indsatser fremlagt, og to repræsentanter fra Erhvervsskolernes ElevOrganisation blev interviewet om deres egne erfaringer. Det hele blev rundet af med en spændende paneldiskussion under overskriften: "Hvordan når vi målet om en røgfri generation 2030, og hvem har ansvaret?" med repræsentanter fra Folketinget, Danske Regioner, detailhandelen, Sund By Netværket og arbejdsgruppeformanden.

“

Det er ekstremt vigtigt, at vi sætter fokus på at forebygge rygning blandt børn og unge.

Rygning er den vigtigste risikofaktor for tidlig død, hvert år dør 13.000 danskere af tobaksrelaterede sygdomme, og så kan vi se, at der er flere unge, der starter på at ryge nu end for fire år siden.

—
**VIDENSRÅDETS FORMAND
MORTEN GRØNBÆK**

**RYGNING PÅ
ERHVERVSSKOLER**
DET SKAL VÆRE FEDERE AT
VÆRE IKKERYGER

RYGNING PÅ ERHVERVSSKOLER. DET SKAL VÆRE FEDERE AT VÆRE IKKERYGER

Der er en skævhed i andelen af rygere på ungdomsuddannelserne, hvor 12 procent af gymnasieeleverne er dagligrygere, gælder det for hele 37 procent af erhvervsskoleeleverne.

På den baggrund valgte Vidensråd for Forebyggelse og Komiteen for Sundhedsoplysning at sætte fokus på erhvervsskoleelevers rygevaner ved bl.a. at undersøge, hvilke rygeforebyggende initiativer der er i gang på de danske erhvervsskoler, og hvad eleverne selv mener, der skal til for at forebygge rygning på erhvervsskolerne. Konklusionerne blev samlet i rapporten "Rygning på erhvervsskoler. Det skal være federe at være ikkeryger".

Projektet tog udgangspunkt i virksomme rygeforebyggende indsatser og kobled dem til elevperspektivet. Elevperspektivet blev inddraget via fire workshops afholdt på to forskellige erhvervsskoler, hvor 200 unge kom med deres syn på konklusionerne i Vidensrådets rapport "Forebyggelse af rygning blandt børn og unge. Hvad virker?". Eleverne pegede på, at der skal skabes sociale alternativer til rygning, at der mangler lovgivning på området, og at både skolen og lærerne kan gøre en forskel. Målgruppen for rapporten var politikere, skoleledelser og beslutningstagere, og den gav række handlingsanvisninger og ideer til, hvad der kan erstatte rygefællesskaber og forebygge rygning på danske erhvervsskoler.

Projektet blev finansieret via en bevilling fra Sundhedsstyrelsens Pulje til sundhedsfremme og sygdomsforebyggelse 2017. Susan Andersen, akademisk medarbejder og ph.d. ved Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet, var formand for arbejdsgruppen, som derudover bestod af fire arbejdsgruppemedlemmer.

Rapporten blev offentliggjort den 6. juni 2018 og blev på dagen bl.a. omtalt i DR's Radioavis på P1, P3 og P4, i Politiken, Jyllands-Posten og på videnskab.dk. Omtalen af rapporten fortsatte de næste 14 dage.

**FOREBYGGELSES-
POTENTIAL**
FOR DE FEM HYPPIGSTE
KRÆFTTYPER BLANDT
KVINDER OG MÆND I
DANMARK

FOREBYGGELSESPOTENTIALE FOR DE FEM HYPPIGSTE KRÆFTTYPER BLANDT KVINDER OG MÆND I DANMARK

Kræft udgør en betydelig del af sygdomsbilledet i Danmark. Det estimeres, at omkring fire ud af ti kræfttilfælde kan forebygges gennem en kombination af individuelle og samfundsmæssige tiltag. Men hvor meget betyder de enkelte risikofaktorer egentlig i forhold til udviklingen af kræft?

For at kunne besvare dette spørgsmål nedsatte Vidensråd for Forebyggelse en arbejdsgruppe, der havde til formål at levere et estimat over det teoretiske forebyggelsespotentialer. Arbejdsgruppen fokuserede på de fem hyppigste kræftformer blandt hhv. mænd og kvinder i Danmark (dvs. brystkræft, tyk- og endetarmskræft, lungekræft, kræft i kønsorganerne og modermærkekræft for kvinder. Og prostatakræft, tyk- og endetarmskræft, lungekræft, blære- og urinvejskræft og modermærkekræft for mænd). Forebyggelsespotentialer blev vurderet som antallet af nye tilfælde af hver af disse kræftformer, der kan forebygges, såfremt man intervenserer over for følgende seks risikofaktorer: Alkoholindtag, rygning, lav fysisk aktivitet i fritiden, overvægt/svær overvægt, solskoldninger og HPV-infektioner. Tamarapporten "Forebyggelsespotentialer for de fem hyppigste kræfttyper blandt kvinder og mænd i Danmark" konkluderede, at ud af de seks udvalgte risikofaktorer har rygning langt den største betydning for de fem hyppigste kræftformer blandt både kvinder og mænd. Således vil en 100 procents eliminering af rygning i den danske befolkning, teoretisk kunne forebygge 2.119 årlige tilfælde af de hyppigste kræftformer blandt kvinder og 3.037 blandt mænd.

Formålet med projektet var at udforme et beslutningsgrundlag, der kan guide fagprofessionelle, lokale og centrale myndigheder samt politikere til prioritering af kræftforebyggelsesmidler, ved hjælp af en oversigt over og beregning af forskellige risikofaktorerens betydning for de hyppigste kræfttyper blandt mænd og kvinder i Danmark. Rapporten giver en grafisk illustration af de forskellige risikofaktorerens betydning for kræft. Publikationen illustrerer desuden den sociale ulighed i forekomsten af risikofaktorerne, og hvordan risikofaktorerne fordeler sig i forhold til erhvervstilknytning. Det var ikke projektets formål at komme med råd og anbefalinger, men derimod at lave et notat, som kan hjælpe til at tydeliggøre forebyggelsespotentialer. Projektet blev støttet af Kræftens Bekæmpelse.

For at imødekomme det naturlige behov for at kunne tilpasse estimeringerne er beregningerne af forebyggelsespotentialerne gjort tilgængelige ved henvendelse til Vidensråd for Forebyggelse. Således kan læseren selv tilpasse de antagelser, der er foretaget i forhold til fordeling af risikofaktorerne, samt de tilknyttede relative risici for de enkelte sammenhænge i takt med, at vidensgrundlaget ændrer sig.

Rådsmedlem Naja Hulvej Rod var formand for arbejdsgruppen, som derudover bestod af tre arbejdsgruppemedlemmer. Projektet blev offentliggjort den 25. juni 2018.

IGANGVÆRENDE PROJEKTER

UNGES ALKOHOLKULTUR TIL DEBAT

Det er inden for den seneste årrække lykkedes at udskyde danske unges alkoholdebut, men der er endnu lang vej til en sund alkoholkultur, det vil sige en, hvor man nyder alkohol i små mængder. Sammenlignet med unge i andre europæiske lande har unge i Danmark et risikofyldt drukkemønster med en kedelig europæisk førsteplads i andelen af 15-årige, der drikker for at blive fulde. Druk kan give varige skader, og det er i ungdommen, alkoholvanerne grundlægges.

Derfor har Vidensrådet nedsat en arbejdsgruppe, der vil indsamle og sammenfatte den nyeste forskningsviden om, hvorfor danske unge drikker så meget, som de gør, og hvilke indsatser der bedst muligt kan mindske dette i en dansk kontekst. Der vil blive fokuseret på danske unge, som er i alderen 15-20 år og i gang med en ungdomsuddannelse, da alkoholforbruget er særligt højt i denne aldersgruppe. På baggrund af en litteraturgennemgang vil arbejdsgruppen udarbejde en rapport, der bl.a. skal præsentere de mest effektive forebyggelsesstrategier. Arbejdsgruppen vil også kortlægge danske unges alkoholforbrug og udviklingen i forbruget over tid og beskrive, hvordan forbruget varierer ift. en række kontekstuelle og personlige faktorer. Ligeledes vil de både kortsigtede og langsigtede helbredsmæssige, sociologiske, uddannelsesmæssige og socioøkonomiske konsekvenser af højt alkoholforbrug blive beskrevet. Endelig vil rapporten pege på, hvor der mangler viden og dermed kunne inspirere til fremtidig forskning på området. Projektet er støttet af TrygFonden.

Janne Schurmann Tolstrup, forskningsleder og professor ved Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet er formand for arbejdsgruppen. Derudover består den af fem andre forskere på området. Rapporten forventes offentliggjort i andet kvartal af 2019.

SÅRBARE GRAVIDE OG TIDLIG INDSATS

I et folkesundhedsperspektiv har graviditet og fødsel afgørende betydning for sundhed blandt både kvinder, børn og familier – og dermed også for den generelle sundhedstilstand i befolkningen. Der er social ulighed allerede før undfangelsen, under graviditeten og omkring fødselstidspunktet, når det kommer til stærke markører som lav fødselsvægt, amning, tilknytning og fødselstidspunkt. Markører, som alle har betydning for fysisk og mental sundhed og for, hvordan børnene klarer sig igennem livet.

Vidensråd for Forebyggelse ønsker at belyse, hvordan forebyggelsen i forbindelse med graviditet og fødsel kan styrkes. Målet med rapporten er at komme med evidensbaserede råd til stat, regioner og kommuner om forebyggelse i forbindelse med graviditet og fødsel med særligt fokus på social ulighed og sårbare grupper.

Rådsmedlem Henriette Svarre Nielsen er formand for arbejdsgruppen, som derudover på nuværende tidspunkt består af tre andre forskere. Projektet er støttet af satspuljen på sundhedsområdet 2018-2021 og forventes offentliggjort i første kvartal af 2020.

BØRN OG UNGES MENTALE HELBRED

I 2014 udgav Vidensråd for Forebyggelse rapporten "Børn og unges mentale helbred. Forekomst af psykiske symptomer og lidelser og mulige forebyggelsesindsatser". Rapporten er en af Vidensrådets mest anvendte og downloadede rapporter, og vi er over de seneste par år gentagne gange blevet opfordret til at opdatere den med de nyeste tal og undersøgelser på området.

Vidensrådet besluttede derfor i foråret 2018 at nedsætte en arbejdsgruppe med rådsmedlem Pernille Due som arbejdsgruppeformand, der nu er i gang med at opdatere rapporten. I forhold til i 2014 er arbejdsgruppen suppleret med eksperter på børne- og ungdomspsykiatriområdet, og som noget nyt vil rapporten bl.a. indeholde et afsnit om positive mål for mental sundhed ligesom diagnoserne angst, depression, OCD og tics/Tourette vil få hvert sit selvstændige afsnit. Rapporten vil fortsat have fokus på de 10-24-årige børn og unge.

Projektet er bl.a. støttet af Satspuljen på sundhedsområdet 2018-2021 samt Helsefonden. Rapporten forventes offentliggjort i efteråret 2019.

**FRA SOLID VIDEN
TIL GOD PRAKSIS
FOR BORGERNES
SUNDHED**

“

Vi skal blive ved med at sætte Vidensrådets anbefalinger på dagsordenen, fordi der hele tiden kommer nye folk, der har brug for den viden. Der kommer hele tiden nye embedsmænd og politikere, som skal høre om det.

—
VIDENSRÅDETS FORMAND
MORTEN GRØNBÆK

Vidensråd for Forebyggelse arbejder kontinuerligt med at sætte sundhed og forebyggelse på dagsordenen. Målet er, at den viden, som Vidensrådet formidler i temarapporterne, skal bidrage til, at politikere, embedsmænd, fagpersoner og borgere træffer beslutninger om sundhed og forebyggelse på et forskningsbaseret grundlag.

En vigtig del af Vidensrådets arbejde er derfor at understøtte implementering af den fremkomne viden, så den kan omsættes til sundhedsmæssig praksis, fortrinsvis i tæt samarbejde med andre aktører på sundhedsområdet. Det sker som en løbende proces hen over året. Mest intensivt og fokuseret omkring lancering af temarapporterne, men i høj grad også i tiden derefter, forsøger Vidensrådets sekretariat, formandskabet og rådsmedlemmerne at sætte dagsordenen og bidrage til den offentlige debat om sundhed og forebyggelse med udgangspunkt i Vidensrådets anbefalinger. Det er også sket i det forgangne år.

Det vil føre for vidt at bringe en komplet liste over den type af aktiviteter, men for at give et billede af arbejdet med implementering bringer vi her et par eksempler:

- › Vidensrådets formand, Morten Grønbæk deltog i en debat om "sundhedsfremme, forebyggelse og et styrket nært sundhedsvæsen" på KL's sundhedspolitiske konference.
- › Vidensråd for Forebyggelse var i marts i samarbejde med 33 andre organisationer medunderskriver på en appel til Folketinget om at samles om en national handleplan frem mod 2030 med konkrete milepæle og initiativer, som beskytter vores børn og unge imod afhængighedsskabende og skadelige tobaksprodukter. Vidensrådet bakkede desuden op om detailhandelens opfordring til

Folketinget om at pålægge alle udsalgssteder at skjule tobak ved at udstede et totalt udstillingsforbud.

- › Vidensrådets formand, Morten Grønbæk, holdt på Alkohol & Samfund og TrygFondens "Den Nationale Alkoholkonference" oplægget: "Hvordan skal vi sætte ind lokalt og nationalt?", som sætter fokus på, om vi i Danmark allerede har de rigtige indsatser, eller om vi skal ændre noget, for at sikre at færre kommer til skade eller dør af alkohol.
- › Desuden afholdt Vidensrådets sekretariatschef, Pernille Bendtsen, under overskriften "Hvorfor ryger unge?" et oplæg på Kræftpolitisk Forum på Christiansborg i marts måned.
- › Rådsmedlem Jørgen Vestbo holdt i november et oplæg på Herlufsholm Skole. Oplægget havde til formål at sætte et omfattende arbejde med at gøre skolen røgfri i gang. Det tog udgangspunkt i Vidensrådets to rapporter på rygeområdet, som blev udgivet i foråret 2018.

Det er Vidensrådets vurdering, at der i forbindelse med udarbejdelsen af temarapporter er opstået et nyt fagligt netværk og samarbejde på tværs af Danmark, forskningsinstitutioner og fagområder. Det er værdifuldt i en tid, hvor der sjældent er tid til samarbejde på tværs af forskningsinstitutioner, og hvor forskere ofte kæmper om de samme midler. Det er også Vidensrådets vurdering, at de medvirkende forskere er endt med at blive ambassadører for den videre formidling af rapportens resultater, fx i form faglige oplæg på konferencer og undervisning af studerende.

PRESSE OG ANDEN FORMIDLING

PRESSEDÆKNING

Vidensrådet blev i 2018 løbende omtalt i pressen. I alt fandt Vidensrådet ifølge Infomedia vej til medierne mindst 335 gange. Heri medregnes omtaler af temarapporterne, omtaler af Vidensrådets formand, Morten Grønbæk, og næstformand Bente Klarlund Pedersen samt omtaler af rådsmedlemmer, når de udtaler sig i den egenskab (se figur 1).

Antallet af presseomtaler var størst i det første halvår og toppede i maj og juni, hvor de to rapporter om forebyggelse af rygning blev offentliggjort. Både ”Forebyggelse af rygning blandt børn og unge. Hvad virker?” og ”Rygning på erhvervsskoler. Det skal være federe at være ikkeryger” blev meget omtalt i både landsdækkende medier, herunder Politiken, B.T., Information, alle DRs platforme og TV2 Nyhederne, regionale medier og flere relevante magasiner.

Vidensrådet optrådte i årets løb i flere forskellige medietyper. Nogenlunde ligeligt fordelt mellem webkilder (27 procent), landsdækkende dagblade (26 procent) og regionale og lokale dagblade (24 procent). De resterende 23 procent af omtalerne var i fagblade og magasiner, radioindslag og tv-indslag (se figur 2).

Vidensrådets formandskab udtalte sig i løbet af 2018 til medierne om forebyggelse og sundhedsfremme på en lang række områder, men rygning indtog en klar førsteplads. Det lykkedes at sætte en gennemgående dagsorden fra foråret og hen over sommeren og efteråret omkring forebyggelse af rygning blandt børn og unge, godt hjulpet på vej af en stribe ikkestatslige initiativer på området:

- I detailhandelen besluttede de store supermarkeds kæder at fjerne tobakken fra de synlige hylder.
- I en række kommuner besluttede man sig for at indføre røgfri skoletid, også på gymnasieniveau.
- Flere kommuner besluttede sig for at indføre røgfri arbejdstid for de kommunalt ansatte.

Alle sammen initiativer, som Vidensrådet i de to rapporter pegede på som virksomme i forebyggelsen af rygning.

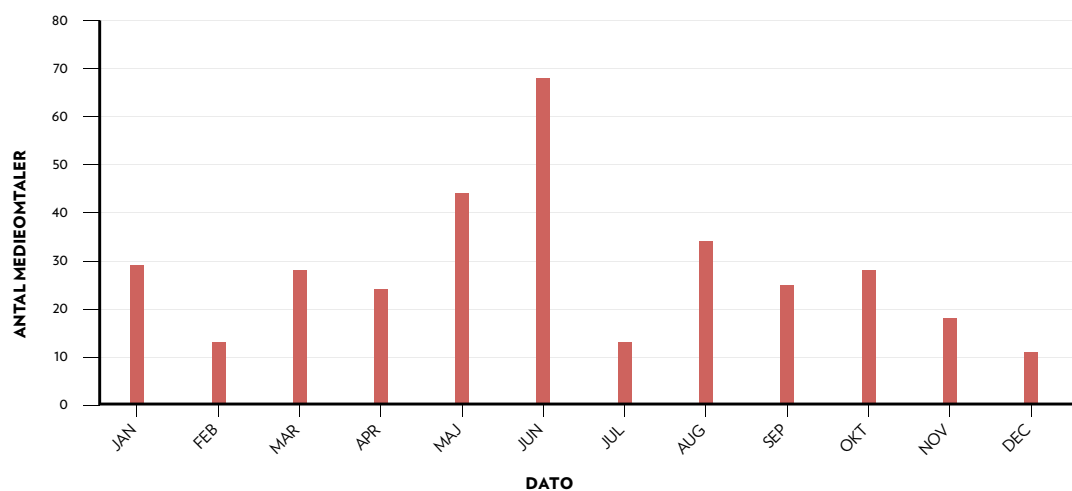
Det tiltag, Vidensrådet udpegede som det mest virksomme, nemlig en markant forhøjelse af prisen på tobak, blev dog ikke gennemført i perioden, trods en relativt stor succes med at sætte også denne anbefaling på dagsordenen.

Alkohol samt mad- og måltidsvaner var nogle af de andre temaer, som trak en del omtale af Vidensrådet i årets løb. Sidstnævnte hænger naturligt sammen med, at Vidensrådet i februar udgav rapporten ”Fremme af sunde mad- og måltidsvaner blandt børn og unge”. Rapporten blev offentliggjort den 28. februar, og DR brekkede historien på radiofladerne fra morgenstunden. Rapporten blev omtalt på alle DR’s platforme og i Politiken, på Videnskab.dk, tv2.dk, jp.dk, en række andre webkilder og i flere relevante magasiner på dagen og i ugerne efter rapportens udgivelse.

Andre temaer, som genererer omtale af Vidensrådet igen og igen, selv flere år efter udgivelsen af temarapporterne, er mental sundhed, fysisk aktivitet, overvægt, kaffe og søvn (se figur 3).

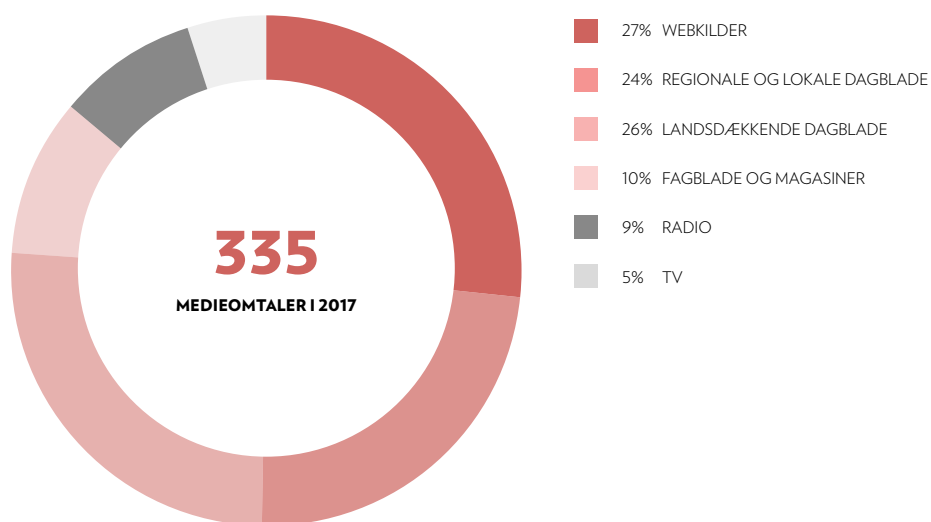
→ **FIGUR 1**

Antal medieomtaler af Vidensråd for Forebyggelse, i alt 335 omtaler i 2018, fordelt på månedsbasis.

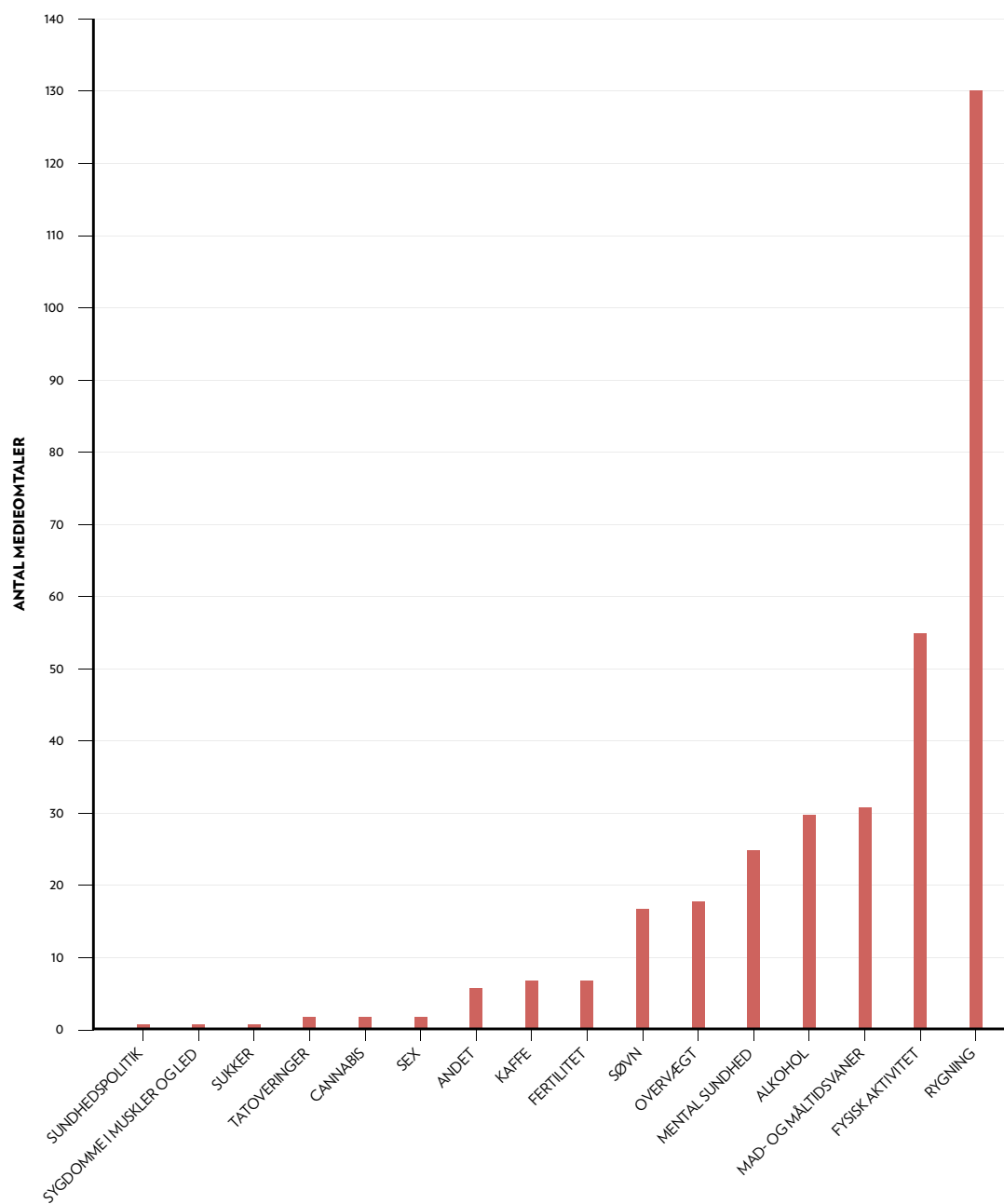
→ **FIGUR 2**

Andelen af omtaler af Vidensrådet i 2018 fordelt på medietype.

→ FIGUR 3

Antal medieomtaler af Vidensråd for Forebyggelse, i 2018, fordelt på emner.

KOMMUNIKATION OG FORMIDLING

Vidensrådet arbejder løbende på at sætte en dagsorden og rejse en debat på forebyggelsesområdet bl.a. ved at skrive debatindlæg og kronikker om temaerne i vores rapporter.

Vidensrådets formand, Morten Grønbæk, fik i løbet af året bragt flere kronikker, der tog udgangspunkt i Vidensrådets to rygerapporter "Forebyggelse af rygning blandt børn og unge. Hvad virker?" og "Rygning på erhvervsskoler. Det skal være federe at være ikkeryger".

Bl.a. i Jyllands-Posten den 30. maj, "Tørklædet er bandlyst – men cigaretten er fredet"

Og på Altinget.dk/sundhed den 9. maj, "Forebyggelsesformand: Indfør røgfri skoler, og hæv prisen på cigaretter".

Derudover deltog formand Morten Grønbæk i debatten i dagbladet Information om den sociale ulighed, der ligger i rygestopet, men ikke i rygestarten, i et læserbrev den 16. maj, "Den sociale ulighed ligger ikke i rygningen, men i rygestopet".

Og i Politiken skrev Morten Grønbæk den 14. november om, hvor bekymrende det er, når karaktererne i en populær dramaserie som "Herrens Vej" på DR ryger uforholdsmæssigt meget, "Læge: Hvorfor ryger Emilie, Christian og Amira så meget i Herrens Vej".

Debatindlægget i Politiken om rygning i drama-serier blev fulgt op af en redaktionel journalistisk artikel, hvor man udbad sig en forklaring fra DR's dramaafdeling, som her forbeholdt sig retten til kunstnerisk frihed.

I efteråret offentliggjorde regeringens "Advisory Board for mad, måltider og sundhed" en rapport med anbefalinger på området, og den anledning benyttede Vidensrådet til at skabe fornyet omtale af rapporten "Fremme af sunde mad- og måltidsvaner blandt børn og unge" i en kronik i Jyllands-Posten den 30. oktober, "Kære politikere, hæv prisen på sodavand og slik markant, og sænk den på frugt og grønt".

VIDENSRÅDETS HJEMMESIDE

Vidensrådets hjemmeside, vidensraad.dk, er en af de vigtigste platforme til at nå ud til vores interessenter. Det er her, de kan finde temarapporterne, aktuelle artikler, baggrund for Vidensrådets arbejde og kontaktoplysninger til sekretariatet.

I årets løb var 20.827 brugere inde på siden, langt de fleste (83 procent) var nye brugere, og stort set alle brugere kom ind på siden via søgemaskiner eller ved at taste webadressen direkte ind i browseren. 71 procent af brugerne tilgik siden fra en computer, 22 procent fra mobilen og 8 procent fra en tablet.

Og hvad foretog brugerne sig så på hjemmesiden? Rigtig mange kikkede sig direkte videre fra forsiden ind til oversigten over vores rapporter. Det var altså temarapporterne, vores brugere primært var ude efter.

De fem mest søgte rapporter i 2018 var:

1. Børn og unges mentale helbred (2.288 gange)
2. Søvn og sundhed (1.800)
3. Fysisk aktivitet. Læring, trivsel og sundhed i folkeskolen (1.657)
4. Forebyggelse af rygning blandt børn og unge. Hvad virker? (1.273)
5. Cannabis og sundhed (1.008).

I denne topfemliste blander sig dog også klik på et par nyhedsartikler om sunde mad- og måltidsvaner og listen over rådsmedlemmer.

SOCIALE MEDIER

Vidensrådet var året igennem aktivt til stede på de sociale medier (Facebook og Twitter) og fik derigennem flere følgere og mere interaktion med følgerne end i 2017.

Facebook

I 2018 havde Vidensrådet en målsætning om at udkomme med mindst et opslag på Facebook om ugen, og den blev til fulde opfyldt med 97 opslag i 2018 svarende til lige knap to opslag om ugen i gennemsnit.

Det har været meget svingende, hvor stor en rækkevidde, opslagene på Facebook har haft. Bl.a. gør det en forskel, om vi betaler for at booste opslagene. Således nåede opslaget om mad- og måltidsrapporten i februar, som blev boostet, en rækkevidde på over 22.000 med lige under 900 interaktioner (dvs. klik/kommentarer/delinger). Opslaget om offentliggørelsen af rygerapporten, som også blev boostet, nåede en rækkevidde på 7.810 med 178 interaktioner.

Men vi kan også se, at hvis emnet har en tilpas stor mediebevågenhed eller bred appel, så kan et Facebook-opslag nå langt ud selv uden boost. Et opslag om, at flere supermarkedskæder besluttede at skjule cigaretterne, fik eksempelvis en rækkevidde på 4.382 og 322 interaktioner. Og et opslag om, at skærmbrug om natten kan forstyrre nattesøvnen, nåede en rækkevidde på 3.595 med 290 interaktioner.

I løbet af 2018 fik Vidensrådet 14 procent flere Facebookfølgere (fra 1.926 til 2.212). 82 procent af Vidensrådets Facebookfølgere er kvinder, og hovedparten af dem er i alderen 25-44 år.

Twitter

Vidensrådet bruger Twitter til at udbrede korte statements og kommentarer til en meget aktuel debat.

I 2018 tweetede Vidensrådet i gennemsnit en til to gange om ugen og havde ved udgangen af året omkring 700 følgere, hvilket er en markant fremgang i forhold til 2017, hvor vi havde omkring 400 følgere.

Vidensrådet benytter primært følgende hashtags: #sundpol, #dkpol og #styrkforebyggelsen og når emnet er rygerelateret også #røgfrifremtid.

NYHEDSBREV

I 2018 sendte Vidensrådet tre gange et nyhedsbrev ud til vores lidt over 1.000 abonnenter. Vi havde generelt pæne åbnings- og klikrater på nyhedsbrevene, hvilket tyder på, at vi ramte målgruppen med indholdet.

Nyhedsbrevet i april fik en åbningsrate på lige knap 35 procent, hvilket vil sige, at 35 procent af modtagerne åbnede nyhedsbrevet i deres indbakke, og en klikrate på 5,7 procent, hvilket betyder, at knap seks procent af modtagerne klikkede på links i nyhedsbrevet. Det er pæne tal for et nyhedsbrev.

Vi lagde dog strategien og designet for nyhedsbrevene om mod slutningen af året, således at årets sidste nyhedsbrev, der blev sendt ud i december, adskilte sig markant i både indhold og udseende fra de tidligere nyhedsbrev. Det viste sig at være en succes, da december-nyhedsbrevet havde en åbningsrate på godt 45 procent og en klikrate på godt 17 procent.

SAMARBEJDE MED MEDIERNE

Generelt er der et godt samarbejde mellem medierne og Vidensrådet. Der er ofte stor interesse fra mediernes side for at omtale temarapporterne, medierne er ofte interesserede i at bringe kronikker og debatindlæg fra Vidensrådet, og Vidensrådet bliver jævnligt kontaktet af medier, som har brug for en kilde på det forebyggende og sundhedsfremmende område. Her er det ofte muligt at bringe formandskabet eller rådsmedlemmer i spil. Det virker også generelt, som om der er stor respekt for og anerkendelse af Vidensrådets faglighed.

Vidensrådets temarapporter finder oftest vej til DR's flader, Politiken, en lang række regionale og lokale medier, Videnskab.dk, Helse, Samvirke og Magasinet Sundhed.

APPENDIKS 1

—
OVERSIGT OVER RÅDSMEDLEMMER

Formand

MORTEN GRØNBÆK

Læge, ph.d., dr.med. Direktør for Statens Institut for Folkesundhed og forskningschef ved Center for Interventionsforskning, Syddansk Universitet.

Primære forskningsområder:

Alkoholforebyggelse og alkohol i relation til sygdom og dødelighed.

Næstformand

BENTE KLARLUND PEDERSEN

Læge, dr.med. Professor og centerleder for Danmarks Grundforskningsfonds Center for Inflammation og Metabolisme og TrygFondens Center for Aktiv Sundhed, Rigshospitalet.

Primære forskningsområder:

Inflammation og fysisk aktivitet.

ANNELLI SANDBÆK

Læge, ph.d., speciallæge i almen medicin. Chef for Videns- og udviklingsenhed for sammenhængende patientforløb ved Steno Diabetes Center Aarhus. Professor ved Institut for Folkesundhed, Sektion for Almen Medicin, Health, Århus Universitet.

Primære forskningsområder:

Forebyggelse af kroniske livsstilssygdomme og komplikationer hertil samt implementering af kliniske vejledninger i den kliniske hverdag.

CHRISTIAN MØLGAARD

Professor ved Institut for Idræt og Ernæring, SCIENCE, Københavns Universitet. Adjungeret professor ved Klinisk Institut, HCA Forskning, Syddansk Universitet og speciallægekonsulent, BørneErnæringsEnheden, JMC, Rigshospitalet.

Primære forskningsområder:

Kostens betydning for børn og unges sundhed fra fødsel til ung voksenalder, herunder knogleudvikling, overvægt og metabolisk syndrom.

DORTE GYRD-HANSEN

Økonom. Cand oecon, MSc, PhD. Centerleder, Danish Centre for Health Economics (DaCHE), Syddansk Universitet. Professor, Institut for Sundhedstjenesteforskning, Syddansk Universitet.

Primære forskningsområder:

Sundhedsrelateret adfærdsøkonomi.

EWA ROOS

MSc i fysioterapi, ph.d., docent (Lunds Universitet, Sverige). Professor på Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet og forskningsleder, Forskningsenheden Muskuloskeletal Funktion og Fysioterapi, Syddansk Universitet.

Primære forskningsområder:

Sundhed i muskler og led, herunder forebyggelse og behandling af knæskader og artrose/slidgigt med fokus på betydelsen af træning og fysisk aktivitet.

HENRIETTE SVARRE NIELSEN

Læge, dr.med., speciallæge i gynækologi og obstetrik. Lektor ved Center for Klinisk Uddannelse CAMES Rigshospitalet/Københavns Universitet, overlæge ved Fertilitetsklinikken Rigshospitalet, og leder af den danske enhed for gentagne graviditetstab.

Primære forskningsområder:

Forebyggelse, behandling og nedbringelse af gentagne graviditetstab, ufrivillig barnløshed samt mødredødelighed.

INGE TETENS

Professor i ernæring og aldring ved Institut for Idræt og Ernæring (NEXS) og Centerleder for LIVSKRAFT-Center for Gode Ældrelev ved Institut for Fødevarerforskning, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Institut for Idræt og Ernæring, Københavns Universitet og Madkulturen.

Primære forskningsområder:

Folkesundhed, human ernæring, aldring, mad- og måltidsvaner, populationsbaserede interventioner, næringsstofanbefalinger og kostråd.

JØRGEN VESTBO

Læge dr.med. Professor i Lungemedicin ved Division of Infection, Immunity and Respiratory Medicine, University of Manchester og overlæge ved North West Lung Centre, Manchester University NHS Foundation Trust, Manchester, UK.

Primære forskningsområder:

Kliniske og epidemiologiske aspekter af KOL.

KAREN WISTOFT

Cand.pæd., ph.d. Professor ved Danmarks Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet.

Primære forskningsområder:

Læring, madkundskab, smagsdidaktik og trivsel i folkeskolen. Skolehaver, natur og udepædagogik.

KJELD HERMANSEN

Læge, dr.med., speciallæge i intern medicin, speciallæge i medicinsk endokrinologi. Forskningsoverlæge, adjungeret professor, Diabetes og Hormonsygdomme, Aarhus Universitetshospital.

Primære forskningsområder:

Ernæring, prædiabetes, metabolisk syndrom og type 2-diabetes.

KRISTIAN OVERGAARD

Cand. scient. (biologi), ph.d. (muskelfysiologi). Lektor, Institut for Folkesundhed - Idræt, Aarhus Universitet.

Primære forskningsområder:

Muskelfysiologi.

MERETE NORDENTOFT

Overlæge, ph.d., MPH, dr.med., speciallæge i psykiatri. Professor, Psykiatrisk Center København.

Primære forskningsområder:

Epidemiologi, psykisk lidelse, psykiatri og selvmord.

NAJA HULVEJ ROD

Cand.scient.san.publ., ph.d., dr.med. Professor i stress og Epidemiologi ved Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet

Primære forskningsområder:

Helbredskonsekvenserne af stress og epidemiologiske metodeproblemstillinger.

NIELS SANDØ

Konstitueret enhedschef, Sundhedsstyrelsen

Sundhedsstyrelsens observatør.

PERNILLE DUE

Læge, professor, dr.med. Forskningsgruppeleder, Statens Institut for Folkesundhed.

Primære forskningsområder:

Børn og unges sundhed, trivsel og sundhedsadfærd, social ulighed i sundhed, betydningen af sociale relationer for helbred og trivsel.

APPENDIKS 2

—
OVERSIGT OVER PUBLIKATIONER

Maj 2012

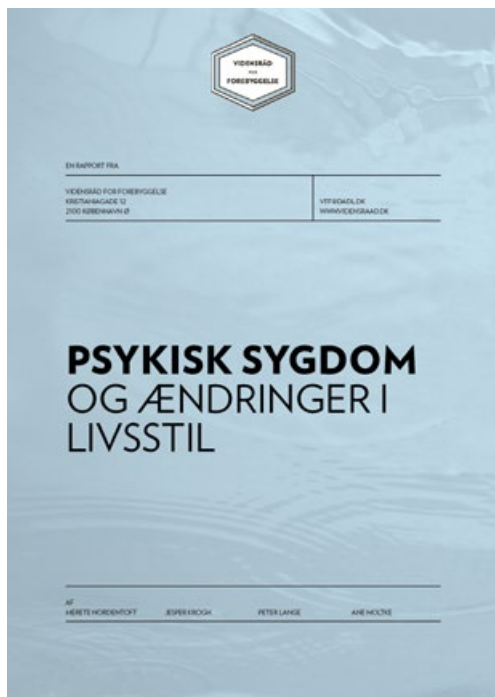
Juni 2012

August 2012

Oktober 2012

Januar 2013

Juni 2013

Oktober 2013

Maj 2014

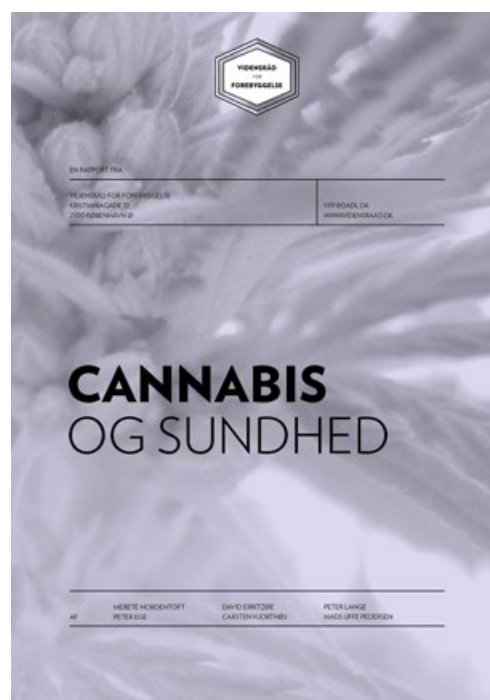
Juni 2014

September 2014

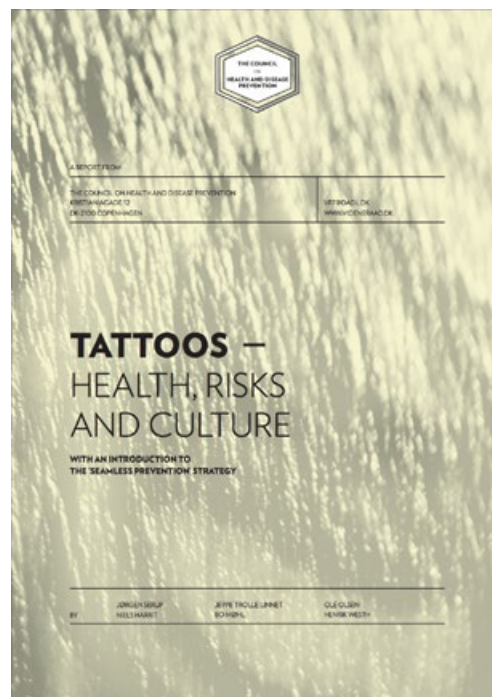
April 2015

Maj 2015

Juni 2015

September 2015

Marts 2016

November 2016

Februar 2018

April 2018

Juni 2018

Juni 2018

VIDENSRAAD.DK

